

ปัญหาและแนวทางการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับบทบาททนายความหรือที่ปรึกษากฎหมาย
ในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีอาญา: กรณีศึกษาศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเลย
The Problems and Guidelines for Developing Laws Regarding the Roles of Lawyers or Legal
Counsellors to Protect Children and Juveniles in the Criminal Case: A Case Study of
Loei Provincial Juvenile and Family Court

ปิยวรรณ เสนาเจริญ¹

Piyawan Senacharoen¹

Corresponding author's E-mail: piyawansen1980@gmail.com

(Received: October 8, 2021; Revised: January 24, 2022; Accepted: March 23, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาปัญหาการกำหนดองค์กรที่จะควบคุมและอำนาจหน้าที่ในการควบคุมทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีอาญา 2) เพื่อศึกษาปัญหาบทบาททนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในขั้นตอนของการตรวจสอบการจับกุม 3) เพื่อศึกษาปัญหาบทบาทของทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในขั้นตอนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดี 4) เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก กลุ่มประชากรที่จะศึกษาคือ 1) ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเลย จำนวน 3 คน 2) พนักงานอัยการจากสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเลย จำนวน 1 คน 3) ทนายความที่ผ่านการอบรมและได้จดทะเบียนเป็นที่ปรึกษากฎหมายในจังหวัดเลย จำนวน 3 คน 4) พนักงานสอบสวนในจังหวัดเลย จำนวน 3 คน 5) เจ้าหน้าที่จากสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเลย จำนวน 1 คน 6) ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่เคยถูกดำเนินคดีอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเลย จำนวน 3 คน ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลโดยใช้วิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า สภาพทนายความเหมาะสมที่จะเป็นองค์กรที่จะควบคุมและอำนาจหน้าที่ในการควบคุมทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีอาญา และเห็นสมควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ให้เพิ่มเติมคำนิยามในมาตรา 4 คำว่า “ทนายความ” หมายความว่า “ผู้ที่สภาพทนายความได้รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้เป็นทนายความและให้รวมถึงที่ปรึกษากฎหมายในศาลเยาวชนและครอบครัวด้วย” ซึ่งจะทำให้สภาพทนายความมีอำนาจในการดูแลควบคุมที่ปรึกษากฎหมายในศาลเยาวชนและครอบครัวได้ ปัญหาบทบาททนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในขั้นตอนของการตรวจสอบการจับกุม เห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 73 ให้บัญญัติเพิ่มเติมข้อความต่อไปนี้ “ให้เด็กและเยาวชนพบและปรึกษาทนายความกับที่ปรึกษาทนายความโดยไม่มีผู้อื่นอยู่ร่วมด้วย” จะทำให้การคุ้มครองเด็กและเยาวชนในกรณีการตรวจสอบการจับกุมมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเด็กหรือเยาวชนจะได้กล้าพูดความจริงว่าการจับของเจ้าพนักงานเป็นการจับโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ บทบาทของทนายความหรือที่ปรึกษาทนายความในขั้นตอนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดี เห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 มาตรา 87 มาตรา 90 และมาตรา 91 ให้เพิ่มที่ปรึกษาทนายความเข้าไปในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดี เพื่อให้ที่ปรึกษาทนายความจะได้เข้าไปทำหน้าที่ในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีอาญา โดยเฉพาะการให้ความรู้ด้านกฎหมายที่จำเป็นและที่ควรรู้ที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชน

คำสำคัญ: ทนายความ ที่ปรึกษาทนายความ เด็ก เยาวชน

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

¹ Lecturer, Laws Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University

Abstract

The objectives of this research were: 1) to investigate the problem of determining the organization to be controlled and the powers and duties to supervise a lawyer or legal advisor in the protection of children and youth in criminal cases; 2) to study the issue of the role of a lawyer or legal counsel in the process of arresting investigations; 3) to study the problem of the role of a lawyer or legal advisor in the process of preparing a remedial treatment plan both before filing a lawsuit and after filing a lawsuit; and 4) to obtain information for recommendations for the amendment of the Juvenile and Family Court and Procedure Act B.E. 2553 (2010). This research used a qualitative research model with in-depth documentary research and interviews. The samples were: 1) 3 judges of the Juvenile and Family Court, Loei Province; 2) 1 public prosecutor from the Juvenile and Family Prosecutor's Office in Loei Province; 3) 3 lawyers who have been trained and registered as legal advisors in Loei Province; 4) 3 investigating officers in Loei Province; 5) 1 officer from the Loei Provincial Probation Office; 6) 3 parents of children and youths who have been prosecuted in the Juvenile and Family Court in Loei Province. The researcher presented the data using an analytical descriptive method.

The major findings revealed that the Lawyers Council is appropriate to be an organization that will have the control and authority to regulate lawyers or legal advisors in the protection of juveniles in criminal cases. There should be the amendment of the Lawyers Act B.E. 2528 (1985) to add definitions in Section 4. The word "lawyer" means "a person who has been registered and licensed by the Lawyers Council to be a lawyer and includes a legal counsel in the Juvenile and Family Court that will give the Lawyers Council the power to supervise and supervise legal counsel in the Juvenile and Family Court. The issue of the role of a lawyer or legal advisor in the process of arrest investigation should amend the Juvenile and Family Court and Procedure Act B.E. 2553 (2010), Section 73, to add the following provisions. "Allow children and youth to meet and consult with legal counsel without the presence of others" will make it more effective to protect children and youth in case of arrest detection. Because children or youth will dare to tell the truth whether the arrest of the officer is a lawful arrest. The role of a lawyer or legal advisor in the preparation of a pre-litigation and post-litigation remediation plan should be amended to Juvenile and Family Court and Procedure Act B.E. 2553 (2010), Section 86, Section 87, Section 90, and Section 91 shall add legal advisors to the preparation of the rehabilitation plan both before and after the litigation. Therefore, legal counsel will be able to act in the protection of children and youth in criminal cases, especially by providing legal knowledge that is necessary and should be known that will benefit children and youth.

Keywords: lawyer, legal counsellor, children, juvenile

ความเป็นมาของปัญหา

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 120 บัญญัติไว้ว่า "ในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว จำเลยจะมีทนายความแก้คดีแทนไม่ได้ แต่ให้จำเลยมีที่ปรึกษากฎหมายเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกับทนายความได้ ในกรณีที่จำเลยไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ให้ศาลแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้" และมาตรา 121 บัญญัติไว้ว่า

"ที่ปรึกษากฎหมายตามมาตรา 120 ต้องมีคุณสมบัติเป็นทนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความและผ่านการอบรมเรื่องวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์ และความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา" และมีข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอบรมระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมาย การจัดแจ้งและการลบบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556 ซึ่งในองค์การควบคุมวิชาชีพ

ทนายความก็จะมืองค์กรสภาพทนายความฯ มีอำนาจในการดูแลทนายความภายใต้พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 และมีข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 จะเห็นได้ว่าบทบาทของทนายความหรือที่ปรึกษาทนายความในศาลเยาวชนและครอบครัวยังมีความขัดแย้งกันระหว่างกฎหมายที่ใช้ และการควบคุมระหว่างองค์กรที่มีการขึ้นทาบอำนาจหน้าที่ระหว่างองค์กรศาลและองค์กรสภาพทนายความ ทำให้ในการบังคับใช้กฎหมายกับทนายความหรือที่ปรึกษาทนายความมีช่องว่าง เช่น การลงโทษทนายความหรือที่ปรึกษาทนายความเนื่องจากการประพฤติตนผิดมรรยาทว่าจะบังคับใช้ตามกฎหมายฉบับใด

ปัญหาต่อมาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 73 วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า “เมื่อเด็กหรือเยาวชนมาอยู่ต่อหน้าศาล ให้ศาลตรวจสอบว่าเป็นเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ การจับและการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากการจับเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไป ถ้าเด็กหรือเยาวชนยังไม่มีที่ปรึกษาทนายความให้ศาลแต่งตั้งให้ และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนศาลอาจมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยหรือบุคคลหรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการดำเนินคดี โดยกำหนดให้บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปพบพนักงานสอบสวนหรือพนักงานคุมประพฤติหรือศาล แล้วแต่กรณี” จะเห็นได้ว่าเป็นขั้นตอนการตรวจสอบการจับกุม การแต่งตั้งทนายความหรือที่ปรึกษานั้น จะแต่งตั้งเมื่อพนักงานสอบสวนนำเด็กหรือเยาวชนมาถึงศาลแล้วจึงมีการแต่งตั้งทนายความหรือที่ปรึกษาทนายความ ทำให้บทบาทของทนายความหรือที่ปรึกษาทนายความในการคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชนไม่มีประสิทธิภาพเพราะทนายความหรือที่ปรึกษาทนายความไม่ได้รับรู้ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมาก่อน ทำให้ทนายความหรือที่ปรึกษาทนายความไม่สามารถทำหน้าที่ในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้อย่างแท้จริง

ปัญหาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธี

พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 หรือหลังฟ้องคดีแล้วตามมาตรา 90 มาตรา 86 วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า “ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี เมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับต้นเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา โดยการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวต้องได้รับความยินยอมจากเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายด้วยหากคดีนั้นเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย” มาตรา 87 วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า “ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเชิญฝ่ายเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมประชุม และหากเห็นสมควรอาจเชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด หรือพนักงานอัยการด้วยก็ได้ ทั้งนี้ จะต้องจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้แล้วเสร็จและเสนอให้พนักงานอัยการพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ” มาตรา 90 บัญญัติไว้ว่า “เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสี่ปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือ

เยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ก่อนมีคำพิพากษา หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำและผู้เสียหายยินยอมและใจก็ไม่คัดค้านเมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควรและศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ และผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควรหากนำวิธีจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กหรือเยาวชนและต่อผู้เสียหายมากกว่าการพิจารณาพิพากษา ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจัดให้มีการดำเนินการเพื่อจัดทำแผนดังกล่าว โดยมีเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชน บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติ แล้วเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่ที่ศาลมีคำสั่ง หากศาลเห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ดำเนินการตามนั้นและให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว หากศาลไม่เห็นชอบให้ดำเนินการระงับพิจารณาต่อไป” มาตรา 91 วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า “การประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจ หรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ประสานการประชุม โดยให้มีผู้เข้าร่วมประชุมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 87 ทั้งนี้ พนักงานอัยการจะเข้าร่วมประชุมด้วยก็ได้” จะเห็นได้ว่าขั้นตอนนี้ เป็นการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดีซึ่งมีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นการให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนกลับตนเป็นคนดีได้ แต่ทั้งสองกรณีไม่มีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเข้าไปร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดี ทำให้เด็กหรือเยาวชนไม่มีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายที่จะให้คำปรึกษาเกี่ยวกับข้อกฎหมาย ตลอดจนนำเสนอข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนในการช่วยจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดี เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ปรับตัวเป็นพลเมืองดี โดยคำนึงถึงประโยชน์ของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาปัญหาดังกล่าวข้างต้น เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนา แก้ไข ข้อเสนอแนะกฎหมายเกี่ยวกับองค์การที่จะควบคุมและบทบาททนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีอาญา เพื่อ

พัฒนาการเรียนการสอนในสาขาวิชานิติศาสตร์ และเพื่อพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการกำหนดองค์การที่จะควบคุมและอำนาจหน้าที่ในการควบคุมทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีอาญา
2. เพื่อศึกษาปัญหาบทบาททนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในขั้นตอนของการตรวจสอบการจับกุม
3. เพื่อศึกษาปัญหาบทบาททนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในขั้นตอนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดี
4. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้เทคนิคผสมผสานระหว่างการวิจัยเอกสาร (Document research) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth interview) เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับบทบาททนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยการศึกษวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร (Documentary research)

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยภาคสนาม (Field research)

1) การวิจัยเอกสาร (Documentary research)

โดยการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมเอกสาร ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา ได้แก่ กฎหมาย คำพิพากษาของศาล ตำรา วารสาร บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ ข้อเขียน รายงานการประชุม บันทึกการประชุม เอกสารประกอบการประชุม และเอกสารอื่นๆ ที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างฐานความรู้ในการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบ และประมวลผลต่อไป

2) การวิจัยภาคสนาม (Field research)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งจะเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ละคนและใช้แบบสอบถามในสถานการณ์ที่ไม่สามารถจะทำการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ โดยทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถามจะใช้ขอบเขตของคำถาม ตามข้อ 3.3 โดยประชากรกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวมีความสำคัญต่อการแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะความคิดเห็นในทุกแง่มุมของปัญหา

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนา กฎหมายเกี่ยวกับบทบาททนายความหรือที่ปรึกษา กฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีอาญา: กรณีศึกษาศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเลย มีประเด็นที่จะศึกษาวิจัย 3 ประเด็นดังนี้

1. การกำหนดองค์กรที่จะควบคุมและอำนาจหน้าที่ในการควบคุมทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีอาญา

จากการศึกษาวิจัยปัญหาการกำหนดองค์กรที่จะควบคุมและอำนาจหน้าที่ในการควบคุมทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีอาญา ผู้วิจัย เห็นว่า สภาพทนายความเหมาะสมที่จะเป็นองค์กรที่จะควบคุมและอำนาจหน้าที่ในการควบคุมทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีอาญา

2. บทบาททนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในขั้นตอนของการตรวจสอบการจับกุม

จากการศึกษาวิจัยปัญหาบทบาททนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในขั้นตอนของการตรวจสอบการจับกุม กรณีนี้ ผู้วิจัย เห็นว่า ควรให้เด็กหรือเยาวชนพบและปรึกษาที่ปรึกษากฎหมายโดยไม่มีผู้อื่นอยู่ร่วมด้วย ก่อนที่จะมีการตรวจสอบการจับกุม เพราะเด็กหรือเยาวชนจะได้กล้าพูดความจริงว่าการจับของเจ้าพนักงานเป็นการจับโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพื่อจะทำให้การตรวจสอบการจับกุมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. บทบาทของทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในขั้นตอนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดี

จากการศึกษาวิจัยปัญหาบทบาทของทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในขั้นตอนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนฟ้องคดีหลังฟ้องคดี กรณีนี้ผู้วิจัย เห็นว่า ควรมีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเข้าไปดูแลในขั้นตอนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดี เพราะการที่มีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเข้าร่วมทำแผนฟื้นฟูนี้เพื่อให้เป็นที่ปรึกษากฎหมายโดยเฉพาะการให้ความรู้ด้านกฎหมายที่จำเป็นและที่ควรรู้ที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชน รวมถึงบิดา มารดา ผู้ปกครอง และญาติของเด็กและเยาวชนด้วย และการที่มีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเป็นการคุ้มครองดูแลเด็กและเยาวชนในคดีอาญา ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กและเยาวชนควรจะได้รับ

อภิปรายผล

ปัญหาการกำหนดองค์กรที่จะควบคุมและอำนาจหน้าที่ในการควบคุมทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีอาญา ผู้วิจัยเห็นว่า ปัจจุบันมีข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการอบรม ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมาย การจัดแจ้งและลบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556 ซึ่งใช้ควบคุมที่ปรึกษากฎหมายในศาลเยาวชนและครอบครัว หากพิจารณาข้อบังคับดังกล่าวจะมีสาระสำคัญ คือ หมวด 1 คณะกรรมการกำกับดูแลที่ปรึกษากฎหมาย หมวด 2 การอบรมความรู้ที่ปรึกษากฎหมาย หมวด 3 บัตรประจำตัวที่ปรึกษากฎหมาย หมวด 4 ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมาย ส่วนที่ 1 การปฏิบัติหน้าที่และการดำรงตน ส่วนที่ 2 การเพิกถอนชื่อออกจากทะเบียนที่ปรึกษากฎหมาย หมวด 5 ที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้ง ส่วนที่ 1 หลักเกณฑ์ และวิธีการจัดแจ้ง ส่วนที่ 2 การลบชื่อออกจากบัญชีรับแจ้ง (รุจินันท์ วาธีวัฒน์รัตน์, 2563) แต่ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการอบรม ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมาย การจัดแจ้งและลบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556 ไม่ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการพิจารณาคดีมรยาทของที่ปรึกษากฎหมาย การกล่าวหาเพื่อเข้าสู่กระบวนการ การสั่งลงโทษหรือดำเนินการกับที่ปรึกษากฎหมายที่ถูกกล่าวหา รวมถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้เกี่ยวข้องได้มีการโต้แย้งการปฏิบัติหน้าที่ของที่ปรึกษากฎหมาย ในส่วนของการควบคุมมรยาทของที่ปรึกษากฎหมาย ข้อบังคับของประธาน

ศาลฎีกา ว่าด้วยการอบรม ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษา
กฎหมาย การจัดแจ้งและลบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556 มี
บัญญัติไว้ในหมวด 4 ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมาย
ส่วนที่ 1 การปฏิบัติหน้าที่และการดำรงตน ข้อ 20-27
โดยเฉพาะในข้อ 20 ซึ่งบัญญัติว่า “ที่ปรึกษากฎหมายจักต้อง
รักษาไว้ซึ่งอุดมการณ์และมรรยาทแห่งวิชาชีพทนายความ
อย่างเคร่งครัด โดยไม่กระทำการใดๆ อันอาจนำมาซึ่งความ
เสื่อมเสียต่อเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ มีความยึดมั่นในคุณธรรม
และจริยธรรม อยู่ในกรอบของศีลธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติ
หน้าที่ด้วยความระมัดระวังทั้งจักต้องวางตนให้เป็นที่เชื่อถือ
ศรัทธาของบุคคลทั่วไป” ซึ่งข้อความดังกล่าวหากที่ปรึกษากฎหมาย
กระทำความผิดตามข้อ 20 นี้ การวินิจฉัยจะต้องไป
พิจารณาถึงอุดมการณ์วิชาชีพทนายความ และต้องไป
พิจารณา ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาท
ทนายความ พ.ศ. 2529 ประกอบ ในการลงโทษที่ปรึกษากฎหมาย
ในหมวด 4 ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมาย
ส่วนที่ 2 การเพิกถอนชื่อออกจากทะเบียนที่ปรึกษากฎหมาย
ข้อ 28-30 การเพิกถอนชื่อที่ปรึกษากฎหมายออกจากทะเบียน
ที่ปรึกษากฎหมายแต่ไม่ได้กำหนดผู้ที่มีสิทธิได้แจ้งการปฏิบัติ
หน้าที่ของที่ปรึกษากฎหมาย ขั้นตอนการกล่าวหา การ
สอบสวน การพิจารณา รวมถึงการอุทธรณ์ไว้แต่อย่างใด
(อรนุช อ้อยอารีย์ และ ภูมิ ไชคเหมาะ, 2559) ข้อบังคับของ
ประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการอบรม ระเบียบปฏิบัติของที่
ปรึกษากฎหมาย การจัดแจ้งและลบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ.
2556 เป็นการใช้อำนาจควบคุมทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมาย
ที่เข้าซ้อนกับอำนาจหน้าที่ของสภาทนายความฯ ซึ่งเป็น
หน่วยงานที่ควบคุมวิชาชีพทนายความ ตาม
พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 จึงทำให้หน่วยงานที่
จะเข้ามาควบคุมที่ปรึกษากฎหมายไม่ชัดเจน ไม่เป็นอันหนึ่ง
อันเดียวกัน อันจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุมที่
ปรึกษากฎหมาย ส่งผลให้การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย
แก่เด็กและเยาวชนขาดความต่อเนื่อง และความเข้าใจ
เกี่ยวกับคดีจึงไม่อาจนำไปสู่ผลในการคุ้มครองประโยชน์สูงสุด
ของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญดังนั้น ผู้วิจัย เห็นว่า สภา
ทนายความเหมาะสมที่จะเป็นองค์กรที่จะควบคุมและอำนาจ
หน้าที่ในการควบคุมทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในการ
คุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีอาญา เนื่องจากตาม

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดี
เยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 120 “ในศาลที่มี
อำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว จำเลยจะมี
ทนายความแก้คดีแทนไม่ได้ แต่ให้จำเลยมีที่ปรึกษากฎหมาย
เพื่อปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกับทนายความได้ ในกรณีที่
จำเลยไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ให้ศาลแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมาย
ให้” จะเห็นว่าในฉบับมาตรา 120 ที่ไม่ให้จำเลยมี
ทนายแก้คดีแต่ให้จำเลยมีที่ปรึกษากฎหมายและที่ปรึกษากฎหมาย
ทำหน้าที่ทำนองเดียวกับทนายความ และตาม
ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอบรม ระเบียบ
ปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมาย การจัดแจ้งและลบชื่อออกจาก
บัญชี พ.ศ. 2556 ข้อ 4 ในข้อบังคับนี้ “ที่ปรึกษากฎหมาย”
หมายความว่า “ทนายความซึ่งสอบผ่านการอบรมตาม
หลักสูตรที่กำหนดในข้อบังคับนี้ และได้รับการขึ้นทะเบียนให้
เป็นที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง”
และข้อ 12 ผู้สมัครเข้ารับการอบรมต้องมีคุณสมบัติและไม่มี
ลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ (1) “เป็นทนายความตาม
กฎหมายว่าด้วยทนายความ” ซึ่งพระราชบัญญัติทนายความ
พ.ศ. 2528 มาตรา 4 พระราชบัญญัตินี้ “ทนายความ”
หมายความว่า “ผู้ที่สภาทนายความได้รับจดทะเบียนและออก
ใบอนุญาตให้เป็นทนายความ” พิเคราะห์แล้วจะเห็นได้ว่า
ก่อนที่จะมีคุณสมบัติในการเป็นที่ปรึกษากฎหมายได้จะต้อง
เป็นทนายความมาก่อน องค์กรสภาทนายความก็ดูแลเกี่ยวกับ
เรื่องทนายความ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการขอจดทะเบียนและรับ
ใบอนุญาตให้เป็นทนายความรวมถึงเรื่องการควบคุมมรรยาท
ทนายความซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ และเหตุผลเกี่ยวกับข้อบังคับ
ของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอบรม ระเบียบปฏิบัติของที่
ปรึกษากฎหมาย การจัดแจ้งและลบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ.
2556 ข้อ 28 ให้คณะกรรมการพิจารณาเพิกถอนชื่อที่ปรึกษา
กฎหมายออกจากทะเบียนที่ปรึกษากฎหมายเมื่อปรากฏ
ข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้ (1) “ขาดคุณสมบัติการเป็นทนายความ”
ซึ่งจะต้องพิจารณาตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.
2528 หมวด 4 การขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตให้เป็น
ทนายความจะมีบัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็น
ทนายความไว้ ซึ่งก็คือเป็นงานหลักขององค์กรสภา
ทนายความ เหตุผลต่อมาเกี่ยวกับเรื่องการควบคุมมรรยาท
ทนายความ ซึ่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528

มาตรา 51 “ทนายความต้องประพฤติตนตามข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความการกำหนดมรรยาททนายความให้สภาทนายความตราเป็นข้อบังคับ ทนายความผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับที่สภาทนายความตราขึ้นตามวรรคหนึ่งให้ถือว่าทนายความผู้นั้นประพฤติผิดมรรยาททนายความ” และมีโทษตามมาตรา 52 “โทษผิดมรรยาททนายความมี 3 สถาน คือ (1) ภาคทัณฑ์ (2) ห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนดไม่เกินสามปี หรือ (3) ลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ ในกรณีประพฤติผิดมรรยาททนายความเล็กน้อย และเป็นความผิดครั้งแรก ถ้าผู้มีอำนาจสั่งลงโทษตามมาตรา 66 มาตรา 67 หรือมาตรา 68 แล้วแต่กรณี เห็นว่ามีเหตุอันควรงดโทษจะงดโทษให้โดยว่ากล่าวตักเตือน หรือให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือไว้ก่อนก็ได้” และมาตรา 53 “ข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความ ต้องประกอบด้วยข้อกำหนดดังต่อไปนี้ (1) มรรยาทของทนายความต่อศาลและในศาล (2) มรรยาทของทนายความต่อตัวความ (3) มรรยาทของทนายความต่อทนายความด้วยกัน (4) มรรยาทของทนายความต่อประชาชนผู้มีอรรถคดี (5) มรรยาทเกี่ยวกับความประพฤติของทนายความ (6) การแต่งกายของทนายความ และ (7) การปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาททนายความคณะกรรมการ หรือสภานายกพิเศษแล้วแต่กรณี” ตามข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ดังนั้น ถ้าทนายความกระทำผิดมรรยาททนายความความก็ต้องบังคับไปตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ส่วนที่ปรึกษาทนายความก็คือมีฐานะทั้งเป็นทนายความและที่ปรึกษาทนายความด้วย ถ้าที่ปรึกษากฎหมายกระทำความผิดเกี่ยวกับมรรยาททนายความก็ควรจะต้องใช้พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 เนื่องจากก่อนที่จะเป็นที่ปรึกษากฎหมายจะต้องมีคุณสมบัติเป็นทนายความมาก่อน ประเด็นนี้เห็นว่าองค์กรที่จะควบคุมดูแลทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายควรเป็นองค์กรสภาทนายความ เพราะองค์กรทนายความตั้งขึ้นมาเพื่อดูแลและควบคุมทนายความ

ปัญหาบทบาททนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในขั้นตอนของการตรวจสอบการจับกุมตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 73 “เมื่อเด็กหรือเยาวชนที่มา

อยู่ต่อหน้าศาล ให้ศาลตรวจสอบว่าเป็นเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ การจับและการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากการจับเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไป ถ้าเด็กหรือเยาวชนยังไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ให้ศาลแต่งตั้งให้ และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนศาลอาจมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลหรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการดำเนินคดี โดยกำหนดให้บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปพบพนักงานสอบสวนหรือพนักงานคุมประพฤติหรือศาล แล้วแต่กรณี” ดังนั้น ปัญหาบทบาททนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในขั้นตอนของการตรวจสอบการจับกุมตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 73 การแต่งตั้งทนายความหรือที่ปรึกษานั้น จะแต่งตั้งเมื่อพนักงานสอบสวนนำเด็กหรือเยาวชนมาถึงศาลแล้ว จึงมีการแต่งตั้งทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายทำให้บทบาทของทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในคดีอาญามีประสิทธิภาพหรือไม่ กรณีนี้ผู้วิจัย เห็นว่า ควรให้เด็กหรือเยาวชนพบและปรึกษาที่ปรึกษากฎหมายโดยไม่มีผู้อื่นอยู่ร่วมด้วย ก่อนที่จะมีการตรวจสอบการจับกุม เพราะเด็กหรือเยาวชนจะได้กล้าพูดความจริงว่าการจับของเจ้าพนักงานเป็นการจับโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพื่อจะทำให้การตรวจสอบการจับกุมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ปัญหาบทบาทของทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในขั้นตอนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 และหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 วรรคแรก ที่บัญญัติว่า “ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิด

ที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี เมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำ ความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา โดยการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวต้องได้รับความยินยอมจากเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายด้วย หากคดีนั้นเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย” ประกอบกับมาตรา 87 วรรคแรก ที่บัญญัติว่า “ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเชิญฝ่ายเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมประชุม และหากเห็นสมควรอาจเชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด หรือพนักงานอัยการด้วยก็ได้ ทั้งนี้ จะต้องจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้แล้วเสร็จและเสนอให้พนักงานอัยการพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ” มาตรา 90 “เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสี่ปี ไม่ว่าจะมิใช่ปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ก่อนมีคำพิพากษา หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำและผู้เสียหายยินยอมและใจทกไม่คัดค้าน เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควรและศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ และผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควรหากนำวิธีจัดทำแผนแก้ไข

บำบัดฟื้นฟู ซึ่งเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กหรือเยาวชน และต่อผู้เสียหายมากกว่าการพิจารณาพิพากษา ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจัดให้มีการดำเนินการเพื่อจัดทำแผนดังกล่าว โดยมีเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติ แล้วเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่ที่ศาลมีคำสั่ง หากศาลเห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ดำเนินการตามนั้น และให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว หากศาลไม่เห็นชอบให้ดำเนินการกระบวนการพิจารณาต่อไป” มาตรา 91 วรรคแรก “การประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตาม มาตรา 90 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจ หรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ประสานการประชุม โดยให้มีผู้เข้าร่วมประชุมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 87 ทั้งนี้ พนักงานอัยการจะเข้าร่วมประชุมด้วยก็ได้” ดังนั้น บัญญัติบทบาทของ ทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในขั้นตอนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 และหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ควรมีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเข้าไปร่วมด้วย ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดีเพื่อจะได้คุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีอาญา กรณีนี้ ผู้วิจัย เห็นว่า ควรมีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเข้าไปดูแลในขั้นตอนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนฟ้องคดี และหลังฟ้องคดี เพราะการที่มีทนายความหรือที่ปรึกษา กฎหมายเข้าร่วมทำแผนฟื้นฟูนี้เพื่อให้เป็นที่ปรึกษากฎหมาย โดยเฉพาะการให้ความรู้ด้านกฎหมายที่จำเป็นและที่ควรรู้ที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชน รวมถึงบิดา มารดา ผู้ปกครอง และญาติของเด็กและเยาวชนด้วย และการที่มีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเป็นการคุ้มครองดูแลเด็กและเยาวชนในคดีอาญา ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กและเยาวชนควรจะได้รับ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยการกำหนดองค์การที่จะควบคุมและอำนาจหน้าที่ในการควบคุมทนายความหรือที่ปรึกษา กฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีอาญา ผู้วิจัย

เห็นว่า สภาพนายความเหมาะสมที่จะเป็นองค์กรที่จะควบคุมและอำนาจหน้าที่ในการควบคุมทนายความหรือที่ปรึกษาทนายความในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีอาญา บทบาททนายความหรือที่ปรึกษาทนายความในขั้นตอนของการตรวจสอบการจับกุม ผู้วิจัยเห็นว่า ควรให้เด็กหรือเยาวชนพบและปรึกษาที่ปรึกษาทนายความโดยไม่มีผู้อื่นอยู่ร่วมด้วย ก่อนที่จะมีการตรวจสอบการจับกุม บทบาทของทนายความหรือที่ปรึกษาทนายความในขั้นตอนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนฟ้องคดีหลังฟ้องคดี ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีทนายความหรือที่ปรึกษาทนายความเข้าไปดูแลในขั้นตอนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดี

ข้อเสนอแนะ

1. องค์กรที่เหมาะสมในการที่จะควบคุมและอำนาจหน้าที่ในการควบคุมทนายความหรือที่ปรึกษาทนายความในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีอาญาควรเป็นองค์กรสภาพนายความ (ดิษพล การวัฒน์เจริญ และ อนันต์ ช้วนีก, 2557) และควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ให้เพิ่มเติมคำนิยามในมาตรา 4 จากเดิม “ทนายความ” หมายความว่า “ผู้ที่สภาพนายความได้รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้เป็นทนายความ” ผู้วิจัยเห็นสมควรเพิ่มเติมโดยใช้ถ้อยคำดังนี้ “ทนายความ” หมายความว่า “ผู้ที่สภาพนายความได้รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้เป็นทนายความและให้รวมถึงที่ปรึกษาทนายความในศาลเยาวชนและครอบครัวด้วย” ซึ่งจะทำให้สภาพนายความมีอำนาจในการดูแลควบคุมที่ปรึกษาทนายความในศาลเยาวชนและครอบครัวได้

2. ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 73 ผู้วิจัยเห็นสมควรให้บัญญัติเพิ่มเติมข้อความต่อไปนี้ “ให้เด็กและเยาวชนพบและปรึกษาทนายความกับที่ปรึกษาทนายความโดยไม่มีผู้อื่นอยู่ร่วมด้วย” จะทำให้การคุ้มครองเด็กและเยาวชนในกรณีการตรวจสอบการจับกุมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 มาตรา 87 มาตรา 90 และมาตรา 91 ผู้วิจัย

เห็นสมควรให้บัญญัติเพิ่มเติม “ที่ปรึกษาทนายความ” เข้าไปในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดี เพื่อที่ปรึกษาทนายความจะได้เข้าไปทำหน้าที่ในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีอาญา

เอกสารอ้างอิง

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอบรม ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษาทนายความ การจัดแจ้งและลงชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556. สืบค้นจาก <https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>

ข้อบังคับสภาพนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529. สืบค้นจาก <http://web.krisdika.go.th/lawContent.jsp?LType=21&fromPage=lawContent&vID=71&formatFile=htm>

ดิษพล การวัฒน์เจริญ และ อนันต์ ช้วนีก. (2557). ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของทนายความในการคุ้มครองเด็กและเยาวชน. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*, 10(1), 261.

พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528. สืบค้นจาก <https://www.krisdika.go.th/librarian/get?sysid=326998&ext=pdf>

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553. สืบค้นจาก <https://www.krisdika.go.th/librarian/get?sysid=764847&ext=pdf>

รุจินันท์ วาธีวัฒน์รัตน์. (2563). ปัญหาทนายความเกี่ยวกับที่ปรึกษาทนายความของเด็กหรือเยาวชน. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 6(2), 331-332.

อรนุช อ้อยอารีย์ และ ภูมิ โชคเหมาะ. (2559). *ปัญหาทนายความเกี่ยวกับที่ปรึกษาทนายความในคดีเยาวชนและครอบครัว*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.